

Landskab, kvalitet og demokrati

Finn Arler
Aalborg Universitet

Disposition

- Hvilke **natur- eller landskabsværdier** er værd at satse på?
- **Hvordan** skal valget eller prioriteringen af værdier foretages?
- Hvilke **procedurer** skal anvendes? **Hvem** skal inddrages?

An aerial night photograph of San Francisco, showing the city's dense urban landscape and the illuminated Golden Gate Bridge in the foreground. The city lights are visible against the dark sky, with the bridge's lights creating a bright vertical line in the center of the image.

Det er natur det hele

– og der er mange værdier at konkurrere med

Natur- og landskabskvalitet – hvad er det?

- Kvaliteter, der **ikke er nyttige** i snæver forstand, men som **viser sig og gør sig gældende**, når vi beskæftiger os med, befinder os i eller har tilknytning til et område

Kriterier for naturkvalitet

- Vildhed
- Oprindelighed
- Kontinuitet
- Autenticitet

Natur = "organismer, deres (spontane) levesteder og de økologiske sammenhænge, de indgår i."

Miljø- og Energiministeriet
Danmarks Miljøundersøgelser

Naturkvalitet

– kriterier og metodeudvikling

Faglig rapport fra DMU, nr. 285
1999

Bettina Nygaard¹, Susanne Mark², Annette Baattrup-Pedersen³, Karsten Dahl⁴, Rasmus Ejrnæs¹, Jesper Fredshavn¹, Jørgen Hansen⁴, Jonas Lawesson¹, Bernd Münier⁵, Peter Friis Møller⁶, Mette Risager⁶, Flemming Rune⁷, Jens Skriver⁸ & Martin Søndergaard¹

Afdeling for Landskabsøkologi¹, Afdeling for Kystzoneøkologi², Afdeling for Vandløbsøkologi³, Afdeling for Havmiljø og Mikrobiologi⁴, Afdeling for Sø- og Fjordøkologi⁵, Afdeling for Systemanalyse⁶, Forskningscenter for Skov- og Landskab⁷, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser⁸, & Københavns Universitet, Botanisk Institut¹

Vandrammedirektivets mål for højeste kvalitet

Højeste **økologiske kvalitet** for vandløb, søer, overgangsvande og kystvande:

- "Der er **ingen eller kun meget ubetydelige menneskeskabte ændringer...**i forhold til, hvad der normalt gælder **under uberørte forhold.**"
- "Værdierne...svarer til, **hvad der normalt gælder for den pågældende type under uberørte forhold.**"

(Bilag V)

Habitatdirektivets formål

- Overordnet mål: at bidrage til bæredygtig udvikling
- "Bevaring, beskyttelse og forbedring af kvaliteten af miljøet, herunder bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter" som "en del af Fællesskabets naturarv"
- "At fremme opretholdelsen af den biologiske diversitet under hensyntagen til økonomiske, sociale, kulturelle og regionale behov"
- "For at opretholde denne biologiske diversitet er det i visse tilfælde nødvendigt at opretholde eller endog at fremme udfoldelsen af menneskelige aktiviteter"

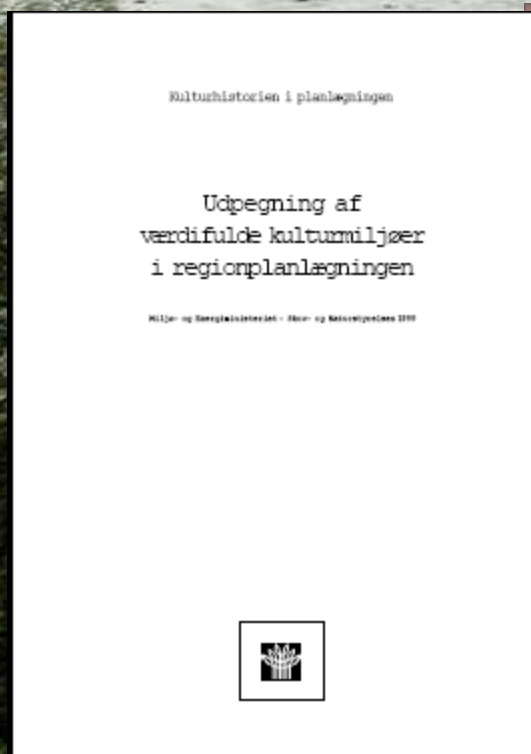
Naturbeskyttelseslovens formål

- At værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et **bæredygtigt** grundlag
 - At beskytte naturen med dens bestand af **vilde dyr og planter** samt deres **levesteder**
 - At beskytte **landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier**
 - At forbedre, genoprette og tilvejebringe områder, der er af betydning for **vilde dyr og planter** og for **landskabelige og kulturhistoriske interesser**

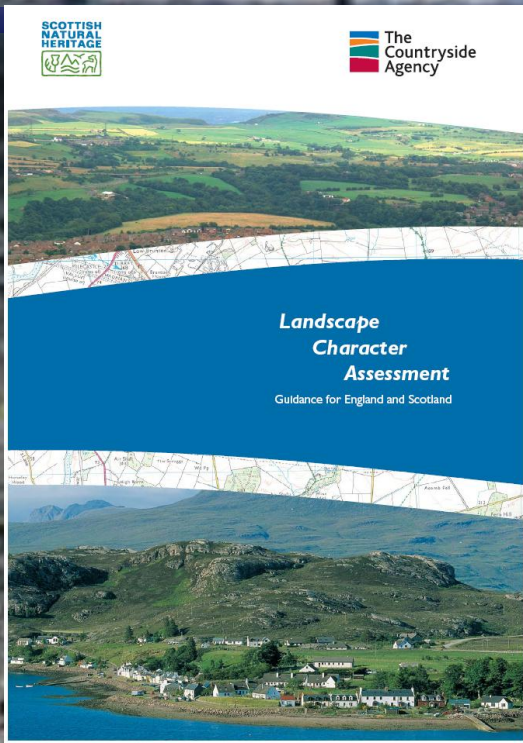
Kriterier for kulturlandskabets kvalitet

- Det unikt-sjældne
- Det sjældne i området
- Det repræsentative
- Det egnspecifikke
- Det autentiske
- Stor **historisk kildeværdi**
- **Identitetsværdi**
- **Oplevelsesværdi**
- **Fortælle værdi**
- Forskellighed af temaer
- Gennemgående tema

- Sårbarhed
- Bevaringstilstand

Landskabskaraktermetoden

■ "Ved landskabsværdier forstås de værdier, som knyttes til landskabets **visuelle** fremtræden, dets **æstetiske og oplevelsesmæssige** indhold"

(Ole Hjort Caspersen et al.: *Landskabsvurdering*)

Kvalitetskriterier, DK

- **Markante rumlige og visuelle forhold**
 - Særlige skala-/rumforhold og kontraster
 - Stor eller ringe kompleksitet
 - Karakteristiske og letopfattede mønstre
 - Særlige synlighedsforhold (udsigter mv.)
 - Særlige orienteringspunkter eller markante elementer
- **Oplevelsesrige geotoper, naturarealer og kulturmiljøer**
 - Markante terrænformer
 - Oplevelsesrige naturarealer
 - Kulturmiljøer med tidsdybde og kontinuitet
 - Tydelig sammenhæng mellem kultur og naturgrundlag
- **Aktuel tilstand**
 - Intakthed og vedligeholdelsestilstand
 - Uforstyrrethed
 - Sårbarhed og truede

Kvalitetskriterier, UK

- Muligheder for friluftsliv
- Naturlig **skønhed og behagelighed**: inkl. ro og andre elementer, der appellerer til andre sanser end synet
- **Billedlig kvalitet**
- Sjældenhed
- Repræsentativitet
- Beskyttelsesinteresser: biologisk, geologisk, arkæologisk, historisk, kulturel
- **Vildhed**
- Tilstand: intakthed, sårbarhed etc.
- **Fortælle værdi**: tilknytning til bestemte personer, kunstnere, skribenter, historiske begivenheder

Taksonomi af værdier

Det uafhængige

- Det uberørte
- Det vilde
- Det kontinuerlige

Det markante

- Det karakterfulde
- Det atmosfærefyldte
- Det billedlige
- Det skønne
- Det oplevelsesrige

Fortælleleværdi

- Det historiske
- Det karakteristiske
- Det repræsentative
- Det særegne
- Det identitetsskabende

Det forskelligartede

- Den biologiske diversitet
- Dyr, planter, levesteder
- Kulturel diversitet

Bæredygtighed

- Vedvarende anvendelse
- Menneskelig udfoldelse

Mit eget bud på kriterier

- Det **billedligt og sanseligt attraktive**
 - det skønne, det pittoreske, det sublime
- Det **karakterfulde og atmosfærefyldte**
 - det markante, det stemningsfulde
- Det **forskelligartede**
 - geologisk, biologisk og kulturel diversitet
- Det **historiske**
 - fortælleleværdi: personlig, national, biologisk, geologisk
- Det **selvstændige**
 - det der udfolder sig uafhængigt af menneskelig styring

Europa-rådets Landskabskonvention (2000)

Formål:

- At øge opmærksomheden overfor landskabers kvalitet, værdi og betydning
- At give mulighed for at opleve landskaber af høj kvalitet
- At få lokale, regionale, nationale og internationale autoriteter til at opstille kvalitetsmål for landskaber
- At få borgerne til selv at spille en aktiv rolle i denne proces i et "sandt landskabs-demokrati"

Borgerindflydelse på landskabsudviklingen

Modeller for øget demokrati

Ret til selvbestemmelse

Privatisering

Virtuelle markeder

**Høring af
interessegrupper**

**Dybdegående
interviews**

**Præference-
undersøgelse**

**Fokus-
grupper**

**Inddragelse
af kendere**

**Folke-
afstemninger**

**Offentlige
høringer**

**Konsensus-
konferencer**

**Ekspert-
afgørelser**

Ret til medbestemmelse

Respekt for argumenter

Hvad plæderer jeg for?

- En **landskabsvurderings-metodik og -procedure**, der
- kan tages i brug ved opstillingen af mål og identifikation af lokale natur- og landskabskvaliteter
 - tilstræber en højere grad af integration af de nævnte værdityper
 - tilstræber borgerinddragelse i overensstemmelse med Landskabskonventionen,
 - men uden at give køb på kravet om at lytte til kendere og eksperter